

הנשיכה מבעד למטפחת, מבעד למילים רוני סומק

לפני כמה שנים נערך בשדה בוקר ערב לכבוד תרגומיו של מאיר ויזלטיר. התרגום הראשון שעלה בראשי היה לאחד משיריו של אנדרי ווזנסנסקי. ידעתי שבתרגום הראשון (של אריה אהרוני) השיר נקרא "מכים אישה", וויזלטיר קרא לו "הם מרביצים אישה". ההבדל בין שתי האפשרויות הוא ההבדל בין סטירה קלה לאגרוף. אינני יודע רוסית, אבל הרגשתי שווזנסנסקי בשיר הזה הוא יותר אגרוף המבליט את השריר השירי. רגע אחרי כשנזכרתי גם בתרגומו ל"סונטה 130" (מאת שייקספיר) ול"מדוע אינני צייר" (מאת פרנק אוהרה), ידעתי שהכותרת של דבריי באותו ערב תהיה "הנשיכה מבעד למטפחת". ויזלטיר המתרגם במודע או שלא מודע מתווכח עם ביאליק שקבע כי התרגום הוא "הנשיקה מבעד למטפחת". הוא לא מוריד למקור שלישי על התנהגות טובה. העברית צריכה לצחצח חרבות ולדייק בכוונת המשורר ולא "לרכך" את המילים בתחנת הגבול בין שפה לשפה.

אבל ייאמר מייד: הברילנטין החצוף והכל כך יפה נמרח על בלורית העברית לא רק בתרגומים שלו, אלא גם ובעיקר בשירים. אני זוכר את עצמי כשגיליתי את ספריו, מתחיל לצטט בקול רם את "יש לי תצלום / של הילדה בלום", עוצר לרגע וממשיך "בתצלום הילדה בלום / אינה לובשת בלום" ובוחן מבטים משתהים של שומעים הרגילים למצוא בשירים ילדות "לבושות" יותר. המשחק הדאדאיסטי הזה הרהיב וממשיך להרהיב. ובאותו דיו הוא כותב "מכתב לדוסטויבסקי" ושיר מצמרר על אילנה המעיינת בספר אפור אחרי שאבא ואמא הלכו לקולנוע ומגלה בספר הזה "...דודות עם הטוסיק בחוץ" ואין אף אחד שילחש לאילנה את האמת בזמן אמת. והשיר הזה הוא ה"אנפלאג" האולטימטיבי של שירי השואה.

בכוונה אני לא מפרט דברים ידועים כמו אירוניה או תפקידו של המשורר בחלון הראווה של הסופרמרקט החברתי, כיוון שחשוב לי להגיד שוויזלטיר הוא גם רומנטיקן היודע לרגש, וגם יודע להמריא משדה התעופה של אותה רומנטיקה ולא לחשוש להשוות בין צבע הפרחים לצבע בגדם של הנידונים למוות. ובעניין הזה רוצו לקרוא את "...אבל הפרדה מפרים היתה פרדה מן העולם", בתוך "שברי שיר מול ימפה".

צייר: רוני סומק, מתוך התערוכה: תמונה קבוצתית עם חברים, מוזיאון רמת גן